

Fig. 1. Horslunde. Yare, set fra sydøst.

Aa. RI. 1941

HORSLUNDE KIRKE

LAALANDS NØRRE HERRED

Kirken var i katolsk tid viet til *S. lians* (sml. altertavle s. 555). 1379 nævnes Guds Legems Tjeneste i Horslunde kirke¹. Om dens ejerforhold i middelalderen vides intet, udover at kronen havde kaldsretten allerede for reformationen². Kirken forblev i kronens eje (sml. altertavle, s. 555)³, indtil den 1686 ved gavebrev overgik til Peder Brandt til Pederstrup (sml. altersølv, s. 556, †klokke nr. 5, s. 559)⁴. Med Pederstrup kom kirken antagelig i 1725 til grev C. D. Reventlow og under det af ham oprettede grevskab Christianssæde (sml. gravkapel, s. 560), blandt hvis senere besiddere af samme navn var sønnen (sml. gravkapel, s. 560) og sønnesønnen, den kendte statsminister (sml. begravelse på kirkegården, s. 561). Kirken forblev under grevskabet, indtil den overgik til selveje 1. april 1931.

Der haves forskellige traditioner om kirkebygningens opførelse. Således vil Rhode vide, at den blev bygget 1011 på et hedensk tempels plads, hvor tidligere »en stor helgen« havde prædikeret evangeliet; bygherren, hvis navn var Adelbart, skulle forud have ødelagt Tors og Odins billeder i det til dem viiede tempel. En trold, der ville ødelægge kirken, som først skulle have været opført på Højmøllebakken, blev fordrevet af klokkeklangen. Kirken siges iøvrigt også først at skulle have været bygget i Nøbbølle⁵.

I Sagnet skal have ligget et *kapel*, viet til *S. Jost*

En *filialkirke* er 1907—08 opført i Nøbbet af Arkitekterne C. C. Nielsen og A. Larsen.

Kirken ligger midt i byen på en stor kirkegård, der vist må være udvidet til alle sider og omgives af et kampestensdige mod øst og syd og en mur af

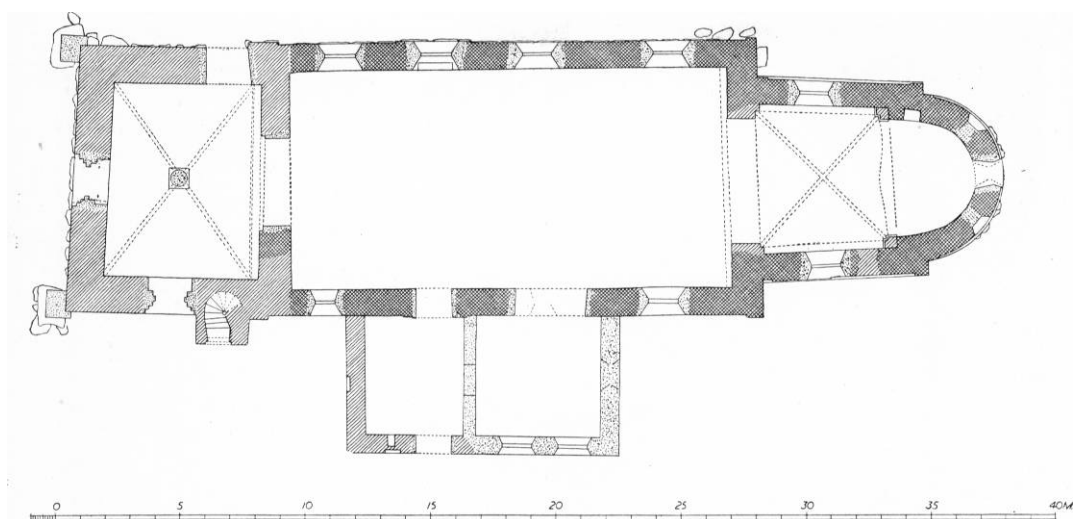

Fig. 2. Horslunde. Plan. 1:300. Målt af A. W. Fyhn 1951.

kløvet kamp til de andre sider. I nord og syd er kørelåger, i øst en ganglåde. I 1823 fik kirkegården nyt stengærde (syn), samtidig med at den blev udvidet mod nord⁶. På pastor Wiinholts initiativ opførtes 1746 ved kirkegårdens sydvestre hjørne et hospital med ti senge i fem kamre. Det er nu nedrevet.

Kirken består af apsis, kor og skib fra romansk tid, gotisk tårn og et til ukendelighed ændret, men antagelig gotisk våbenhus, der i 1755 har fået bygget en korsarmsfløj på sin østside og har fået fælles tag med denne.

Den romanske kirke er bygget af røde og sortbrændte munkesten, der kun er 25—26 cm lange. Forneden i muren er de lagt i munkeforbandt med rygfuge, i korgavlen ses polsk forbandt. Soklen er kun svagt fremspringende og består af et kvartrundt led, et almindeligt skifte og en stejl skråkant. Den ses nu kun på apsis, hvor begge led løber af på lisenerne, og på korets langmure, hvor lisenerne kun tager det øverste led. Skibet, der har hjørnelisener på langmurene, har nu ingen sokkel.

Apsis er et meget pynteligt lille stykke murstensarkitektur (fig. 3) med tre rundbuede, tilmurede vinduer, hvis nu omdannede sålbænk har været støttet af en ikke mere eksisterende, halvrund søjlestav, der har passeret gennem soklens skråkantled for at løbe af på afrundingen. De smige buestik har haft omløbende savskifter mellem løberskifter af ikke krumme sten. Gesimsen, der løber af på lisenerne ved korgavlen, har nederst en buefrise, hvis konsoller dannes af let trapezformede bindere på højkant med afrundet underside. Hver bue dannes af to sten, der efter brændingen er hugget krumme til ca. 4 cm tykkelse. Buefrisen har et fremspring på ca. 8 cm. Mellem buerne er foroven lagt en tredie krumhugget sten, så frisen får en vis lighed med en

krydsende rundbuefrise. Over buefrisen ligger et savskifte med skæve tænder og derover en profilgesims fra nyere tid af små, gule sten. Felterne under buerne har fra første færd været dækket af en pudsagtig hvidtekalk, mens muren iøvrigt har stået blank. Det midterste vindue er ødelagt ved indsættelsen af en moderne præstedør.

Korets østgavl er i højde med apsidens tagskæg trukket en hel sten tilbage. På gavltrekanten ses spor af et stejlere apsistag. Derover ligger et plumpt tandsnit under et skævt savskifte; toppen er siksak-muret. Gavlen, der er stejlere end skibets gavl, har nu sålidt som denne kamme. Igennem gavlen er ført en mangefalset, rundbuet dør ind til apsisloftet.

I korets sydmur sidder den oprindelige præstedør tilmuret og delvis ødelagt af et moderne vindue (fig. 4). Døren omgives af et 5 cm murfremspring, som er afdækket med en skråkant. Fremspringets vestre kant hælder 9 cm mod vest. Den rundbuede dørs yderste stik er omgivet af et skævt savskifte mellem løberskifter af lige sten. Den yderste fals har i buen haft periodiske, hulkehlede affasninger, den næstes kant er afhugget, men har vistnok været trekvartrund, den tredie fals er retkantet og en hel sten dyb. Øst for det moderne vindue sidder den østre fals af korets romanske sydvindue, hvis stik har været ganske som apsisvinduernes. Vinduets største højde har været 182 cm, og — forudsat at den lodrette rundstav fra sokkel til sålbænk, som der er spor af på murværket, har siddet midt under vinduet — største bredde 110 cm. Korets gesims dannes af en noget uregelmæssig buefrise af samme art som apsidens, dog uden den mellemliggende overbue. Derover er kun eet gammelt skifte bevaret, den glatte frise og gesimsens fire fremspring skyldes senere ommuring. Ved østhjørnerne løber buefrisen af på en bred gavlkonsol, af hvis afrundede udkragninger nu kun to er bevarede. Korets nordside har ingen dør, men er iøvrigt som sydsiden.

Skibets østgavl har i toppen en stump tandsnit som korgavlens, men er iøvrigt glat og uden kamme. Skibet er vistnok helt fra grunden bygget i polsk skiftegang af en lidt større, men tyndere sten end koret.

Skibets sydportal er endnu i brug og sidder i et fremspring med spidsbuet top (fig. 5). Feltet over den runde dørbues løberskifte er udmuret med stående siksak og en rillet, lodret midtstav, der løber op under en delvis borthugget topkonsol. Det spidsbuede murfremspring er afdækket med et løberskifte. Den noget forhuggede og delvis tilmurede døråbning har udvendig mindst tre false, den ydre er retkantet, men affaset i buen, den midterste er hulkehlet, men afrundet i buen over en udformet vederlagssten. Formen på den tredie fals kendes ikke. Af skibets romanske vinduer ses kun toppen af en bue med omløbende løberskifte helt oppe under gesimsen over sydkapellet. Gesimsen dannes af et tandsnit af rulskiftestillede sten med afrundet under-

Fig. 3. Horslunde. Apsis (s. 547).

Aa. Rl. 1941

kant og let indadsvejfede sider. Derover et savskifte under tre nyere udkragninger. Gesimsen har løbet af på gavlkonsoller af udkragninger med afrundet underkant, som kun er bevaret i sydvest.

På skibets nordside er soklen omsat med granitkvadre. Nordportalen er tilmuret og ødelagt af et moderne vindue. Den har siddet i et spidsbuet frem-spring med siksak-muret felt som syddørens, men dens detaljer kendes iøvrigt ikke. Nordsidens gesims er som sydsidens.

Skibets vestgavl har hældet stærkt udad, på sydvest-hjørnet måles en hældning på ca. 15 cm, og gavlfeltet er omsat i højgotisk tid.

I *det indre* ses af romanske enkeltheder kun apsidens halvkuppelhvælv. Korbuen er udvidet.

Ændringer og tilføjelser. Den hældende, romanske vestgavl er i gotisk tid nedtaget, i nordsiden helt til jorden, således at den nordvestre lisén er om-muret. Gavltrekanten ses over tårnhvælv som en nu uregelmæssig aftrappet blændingsdekoration muret af meget tykke munkesten af almindelig længde (fig. 6). Bunden af de halvtstens dybe blændinger er pudset, det øvrige står

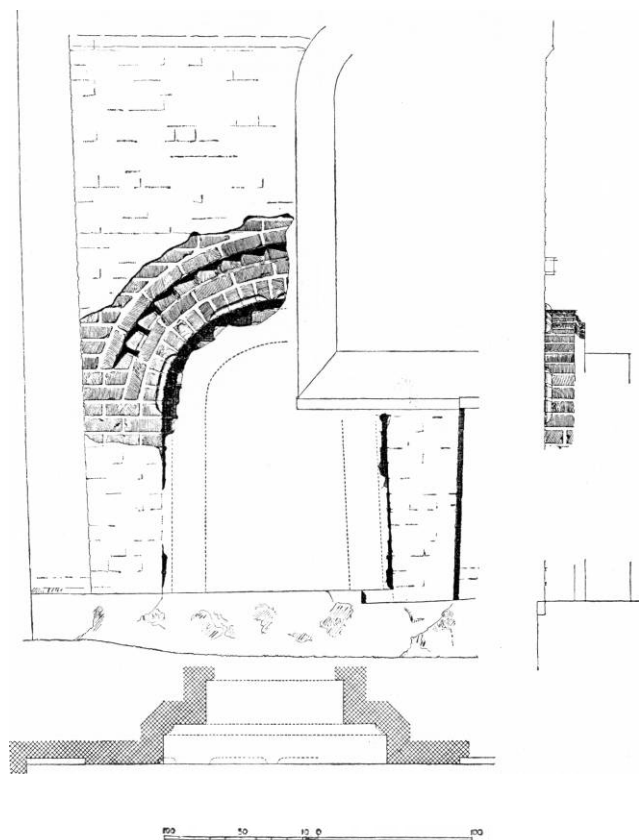

Fig. 4. Horslunde. Præstedor i korets sydside. 1:50. Målt af Per Molnit 1941 (s. 548).

som blank mur. Blændingernes spidsbuer synes delvis at være reparerede, således at rulskifterne er erstattet med bindere. De yderste blændingsfalske er ommuret ved tårnets opførelse, men det ældre murværk kommer igen i blændingssålbænken, hvorunder der er en to skifter høj, forsænket frise, som vistnok også ses i tårnrummet og måske danner overgang mellem det romanske og det gotiske murværk.

Det gotiske korhælv har krydsribber med overribber; det er stærkt overpudset, men har vistnok topkvadrat under pudsens. Det har falsede hjørnepiller med nyere, trukne vederlagsbånd. I vest er der ingen skjoldbue, den er formentlig indgået i den ombyggede korbue.

Tårnet er i sengotisk tid bygget af munkesten på kampestenssyld, særlig under de samtidige vestpiller ligger svære sten. Tårnrummet har mangefalsede, spidsbuede vinduer i syd og vest, i nord en nyere dør, vist fra 1755. Den store tårnbue er rund og dobbeltfalsket, det samtidige tårnhælv har skjoldbue i øst, krydsribber med overribber med trinsten og stærkt puklede kapper. Under hvælvingens toppunkt står en svær, hvidmalet træsøjle (fra 1755?),

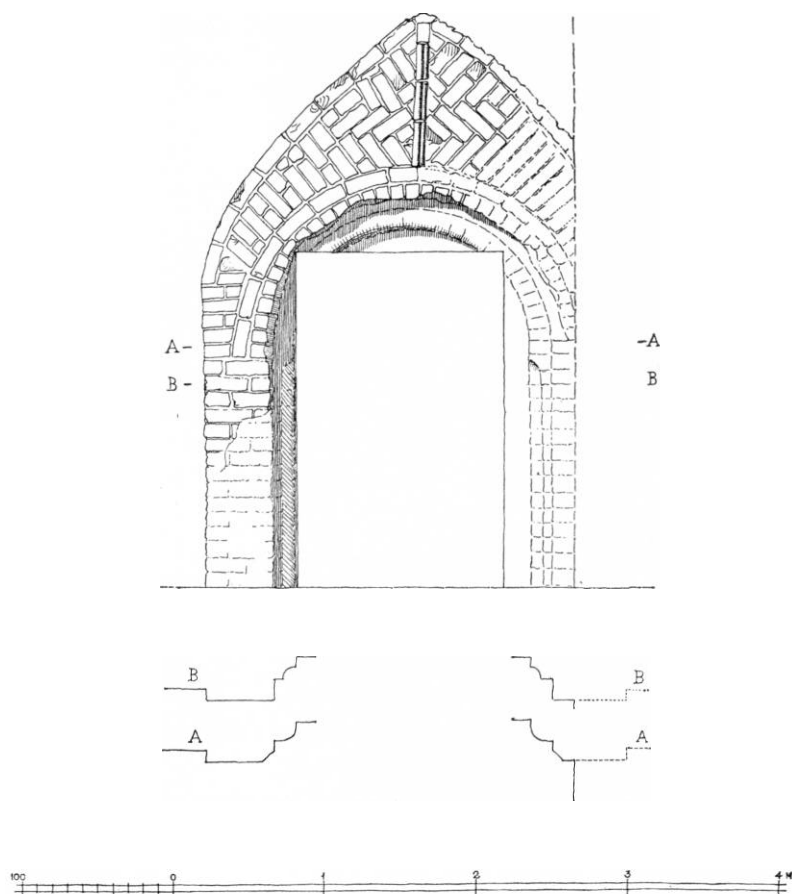

Fig. 5. Horslunde. Sydportal. 1:50. Målt af Charles Christensen 1950 (s. 548).

der fører vægten af klokkestolen ned til jorden. Den har profileret kapitæl og base og et højt postament, hvis træklædning synes fornyet. Den gotiske tårntrappe har lav, dobbeltfalset, fladbuet dør. Spindeltrappens loft dannes på det første stykke af stigende fladbuer, derefter af tøndehvælv. Første mellemstokværk har i syd og vest en lille, fladbuet glug, hvoraf den søndre er tilmuret, andet mellemstokværk har en lignende glug til hver af de tre sider, klokkestokværket har store fladrundbuede, falsede glamhuller, det vestre er fladbuet tvillingdelt med rundt hul under fladrundbuet spejl. Gesimserne i syd og nord består af tre udkragninger. Vestre gavltrekant har over et savskifte syv stigende højblændinger, hvori et par af spidsbuerne er så retliniede, at de næsten bliver til spærstik. Nyere gavlkam med toptinde. Østre gavltrekant er som den vestre, blot er de to yderste blændinger formet som skråtstillede skjoldblændinger. Før 1831 havde tårnet to kviste (syn).

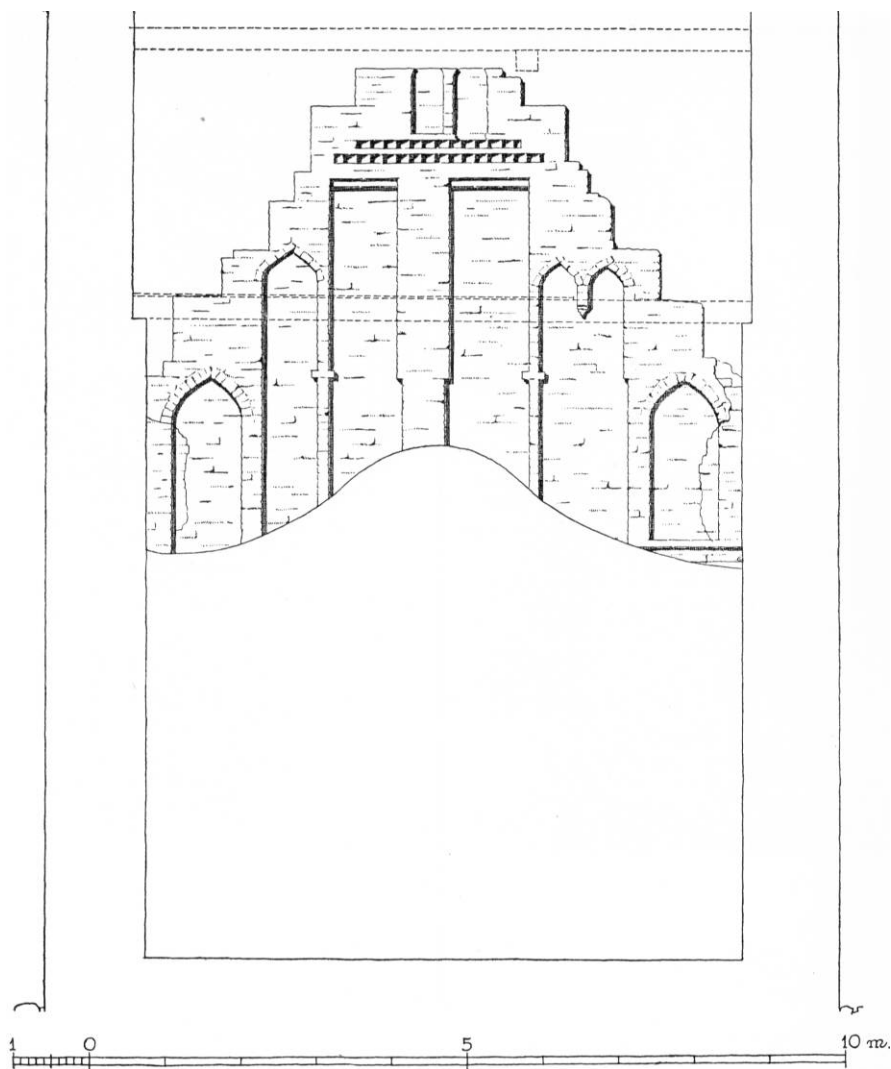

Fig. 6. Horslunde. Skibets vestgavl. 1:100. Målt af Per Molnit 1941 (s. 549).

Tårnrummet er 1755 indrettet til gravkapel for Reventlow på Christians-sæde efter sognepræsten, Claus Christiansen Wiinholts »projekt«⁷ (fig. 7).

Våbenhuset er i gotisk tid bygget foran skibets sydportal af munkesten på kampestenssyld. Det er forhøjet og sammenbygget med det senere sydkapel, således at gavltrekanten og den oprindelige dør ikke er bevaret. I det indre ses i vest en lille, fladbuet glug, i syd en lille niche med trappestik. Våbenhusets oprindelige loftshøjde har ligget 35 cm over portalens dørhue, således som det ses af overgangen fra pudset til hvidtet væg; på loftet ses spor af den gamle taglinie fra våbenhusets oprindelige, selvstændige sadeltag.

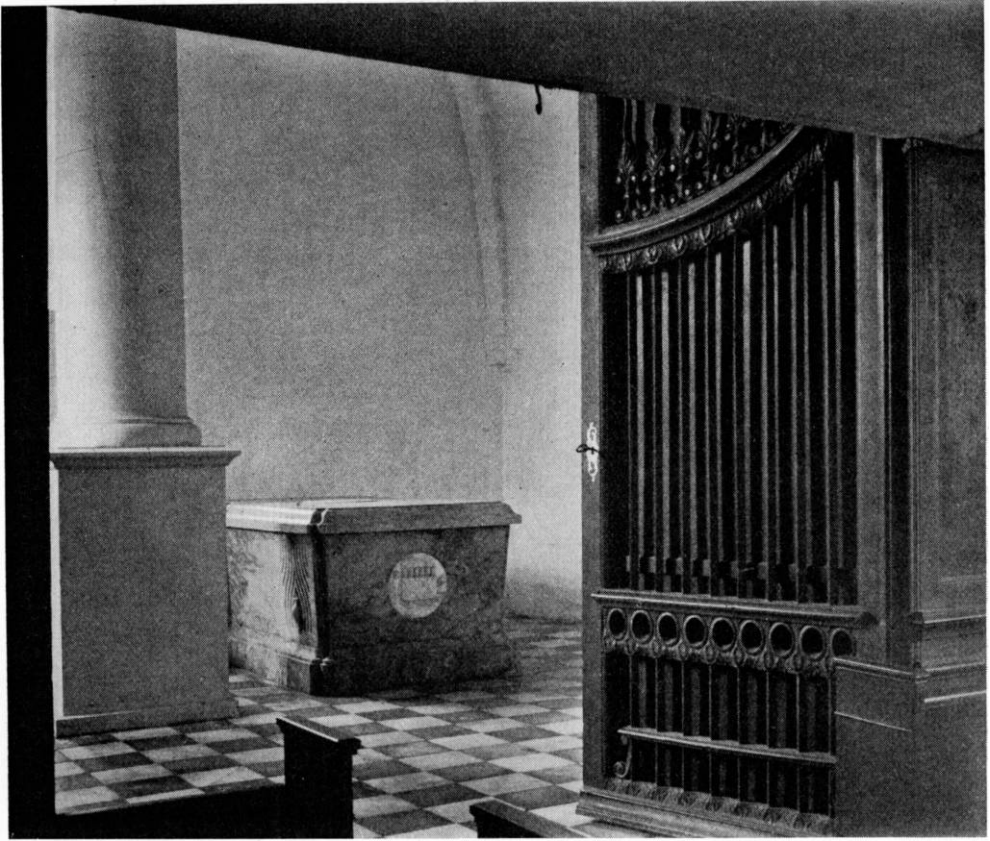

Fig. 7. Horslunde. Gravkapel i tårnrummet.

Aa. RI. 1950

Sydka­pellet er opført o. 1755 af Greve C. D. Reventlow med assistance af sognepræsten, Claus Christiansen Wiinholt⁷. Det har i østsiden haft et højt, kurvehanksbuet vindue. Rummet har fladt, pudset loft uden gesims og åbner sig mod skibet med en stor, rund bue. En lille dør i muren ud til våbenhuset blev tilmuret i 1833, fordi folk, der kom for sent til gudstjenesten, listede ind ad den vej⁸. I 1833 omgikkes man med planer om at nedrive hele den søndre udbygning og lægge kirkens indgang gennem tårnet (syn). Hele bygningen har i ret ny tid fået en stor, fælles gavl med savskifte og højblændinger. Indtil da havde sydkapellet ifølge en tegning af O. C. Blechingberg fra o. 1820 (Nationalmuseet) gavl med toptinde mod øst.

Skibets loftsbrædder, der var af eg og sømmet under bjælkerne med 2—3 tommers mellemrum (syn 1827), blev gipset 1741 (præsteindb.). Loftet er flere gange senere faldet ned i store flager, fordi taget var utæt (syn).

Tagværkerne over koret består af gammel eg, men er noget ændret. Skibets tagværk er nyere fyr. Tårntagværket er gammel eg med spærsko og stiver,

tredobbelte hanebånd og tværgående bjælke med kongestolpe i øst og vest. Kongestolperne er på midten støttet af skråstivere ned i spærfoden og er indbyrdes forbundne ved dobbelte kryds.

Kirken har nu store, rundbuede sen-empirevinduer, tildels fra 1845⁹. Den er udvendig gulkalket med hvide gesimser og hængt med vingetegl. Gulvet i kor og skib er dækket med sorte og hvide fliser, i tårnrummet af blå og hvide marmorfliser.

† K A L K M A L E R I E R

Før 1910 kom der ved kirkens hvidtning kalkmalerier tilsyne omtrent midt på nordvæggen, som imidlertid overkalkedes, før en undersøgelse kunne finde sted. Senere er væggene blevet pudsede.

I N V E N T A R

Alterbord, middelalderligt, overpudset og gulkalket, 127,5 cm højt, 187 bredt og 105 dybt; i en afstand af ca. 134 cm fra apsisvæggen. På bagsiden en 70 cm bred indhugning i hele bordets højde for at give plads til et nyt skab.

Alterbordspanel i renaissance, fra o. 1600, bestående af vandrette fyrrebrædder. Øverst en gesims med konsolliste, mens bordet ellers kun er dekoreret med farver på kridtgrund. Forsiden er med sortkonturede rammestreger delt i to felter, som dækkes af granatæblemønstre i rødt på gul grund, mens midtstriben smykkes af ranker.

† *Alterklæde*, af damask, nævnt 1690¹⁰.

Altartavle i renaissance, fra 1594, ifølge et nu forsvundet, malet årstal (præsteindberetning 1756). Storstykket består af to glatte felter indrammet af profillister og flankeret af to glatskaftede, joniske søjlepar, bag hvilke der er fyldinger med rundbuet felt over et mindre retkantet. Postamentet har to glatte felter i profilrammer og tre fremspring, hvoraf de yderste og bredeste bærer storsøjlerne. Fremspringenes forsider smykkes af englehoveder og beslagværk, siderne af diamantbosser. Gesimsen er forkrøbbet med fremspring som postamentets og tandsnit og æggestav under kronlisten. Topstykket, hvis opdeling ikke korresponderer med storstykket, har et tredelt postament med fire fremspring og et kvadratisk topfelt flankeret af joniske halspilastre med kannelurer og beslagværk. Glat topgesims med bøjler over pilastrene og øverst en lille engel med usymmetrisk skjold foran det beslagværksprydede topornament. Volutformede, beslagværksprydede storvinger med ørnehoved foroven og kløer forneden, små postamentvinger og brede topvinger med fladsnit som storvingerne og to groteske mandshoveder i kraftigt relief. På

Fig. 8. Horslunde. Indre, set mod øst,

Aa, RI. 1950

rammestykket mellem storfelterne er anbragt et krucifiks i landligt arbejde, rimeligvis fra 1700'rne, og i topstykket et kronet våben for Reventlow og Bothmar, som opsattes 1755 (præsteindb.).

Tavlen står mørkt brunmalet med gyldne detaljer og indskrifter, der sikkert skriver sig fra en restaurering i 1854 ved billedhugger Ludvig Brock og maler C. E. Møller⁹. I storfelterne Matth. 11, 28 og Johs. 11, 40, i postamentfelterne Johs. 17, 3 og Matth. 4, 4 og i topstykkets postament Matth. 16, 16, Luc. 22, 4 og Matth. 6, 8. Under grenevåbnet: »Fide in Deum, fide in regem« (»i troskab mod Gud, i troskab mod kongen«). På tavlens bagside står skrevet: »S. Hans Kirke er repareret 1594, 1755, 1854«.

†*Stafferinger*. 1) Fra 1594. I topfeltet fandtes det kongelige danske våben med symboler og Christian 4.s valgsprog: »Regna firmat pietas« (»fromhed styrker rigerne«). På sidepillerne stod »hr. Otto Christensen pastor 1594« og mellem pillerne (i storfeltet) Herrens bøn og indstiftelsesordene på latin på hver side krucifikset (præsteindb. 1756).

2) Fra 1755. I midten af topstykket stod under det nyopsatte våben følgende vers: »Fra kircken fick patron af Reventlovers stamme, fick den et andet siun og kand af velstand bramme«. På højre side af våbnet 1594 og: »Herfor hentegned stoed, at kircken blev afmaled, da Otto Christensen her Herrens

ord har taled«, og på venstre side 1755 og: »Da kirckens hr. patron loed atter alting pryde, Claus Wiinholt loed Guds ord til meenigheden flyde« (præsteb. 1756).

Altersølv. *Kalk*, sammensat af dele fra forskellig tid. Foden og skaftets nederste del er fra slutningen af 1500'rne. Foden er sekskantet med standkant gennembrudt af firpas og har på den ene side et pånitted, støbt krucifiks og på modsat side de graverede initialer M R. Foden har ingen stempler, men et indridset bomærke på undersiden. Fladrund knop, indknebet skaftled og stort bæger fra sidste halvdel af 1800'rne, stemplet Funck (Bøje 2054). *Disk* fra 1697, glat med graveret kors på den opadbøjede rand. Under bunden graveret »Perstrop 1697« med versaler samt mestermærke for Marcus Resenhof (Bøje s. 48). †*Kalk* og †*disk*, forgyldt, nævnt 1690¹⁰. *Oblatæske*, stemplet 1706, cylinderformet med opdrevet, buklet vulst langs lågets rand. På låget graveret »Horslunde Kiercke« og gehejmeråd Peder Brandt og hustru Abigael Maria von Støckens våben. I bunden Københavns bymærke og mestermærke for Hendrich Reinicke (Bøje 289).

Vinkande, sort, af københavnsk porcelæn, muligvis en af de to vinkander, som anskaffedes 1837¹¹.

Sygekalk, skænket 1691, 9 cm høj. Bred fodplade og rund fod med vulst forneden og foroven gående jævnt over i det runde skaft. Fladrund, glat knop og bæger med skrå sider og let udadbøjet rand. Under fodpladen indridset: »Till Horslunde Kircke Peter Strub(!) d. 20. Nov. Ao. 1691« med kursiveret fraktur; mestermærke for Marcus Resenhof (Bøje s. 48). Samtidig *disk* med cirkelkors på randen og indskrift som kalken under bunden.

†*Sygekalk* og †*disk*, af tin, samt en †*tinflaske*, nævnt 1690¹⁰.

Alterstager fra slutningen af 1500'rne, 41 cm høje og temmelig forskellige i udførelsen. Formen — hulkehlprofileret fod- og lydeskål og cylinderformet skaft med rundede profilled — har stærkt sengotisk præg.

†*Røgelsekar*(?) omtalt 1690 som et instrument af kobber til at hente ild i¹⁰ (sammenlign Nordlunde, s. 570).

†*Messehagel* og †*korkåbe*(?), den sidste af rødt, grønt og gult fløjlsilke med silkefrynser af samme farver, begge nævnt 1690¹⁰.

†*Messeklokke*(?) ved degnestolen, nævnt 1690¹⁰.

Døbefont, ung-gotisk fra o. 1250—1300, af kalksten, et gotlandsk eksportarbejde af spidsbladet bægerbladstype. Foden er rund med lodret standkant og konkave sider, skaftled mangler, og den halvkugleformede kumme er smykket med usædvanligt brede, spidsbuede arkader med små skivekapitæler og en flad hulstav under munden. Tvm. 99 cm. I koret. (Mackeprang: Døbefonte s. 413).

Dåbsfad, af sølv, skænket 1768. Profileret, tunget og knækket rand. Bund

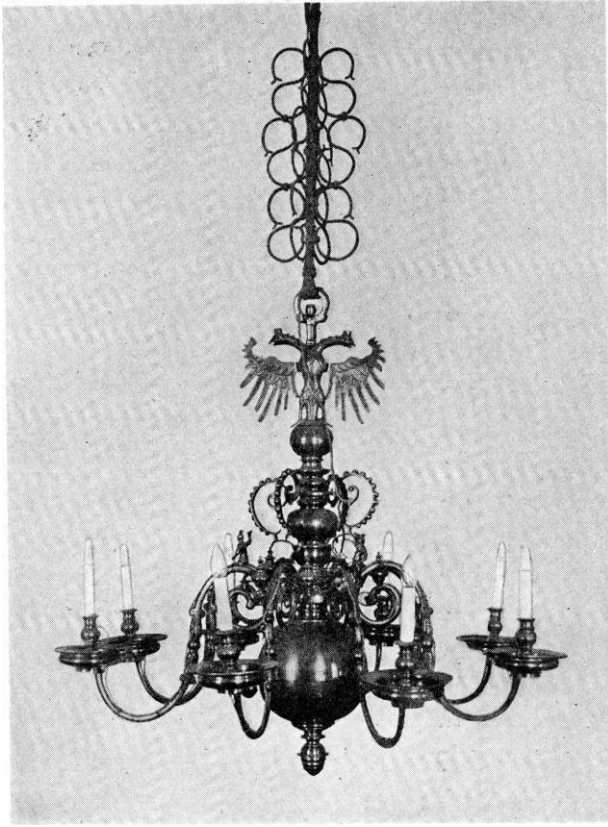

Fig. 9. Horslunde. Lysekrone (s. 558).

O. N. 1948

med opdrevedt midtparti bestående af cirkulær plade med tunget og knækket ramme, hvorpå står indskriften: »Given til Horslunde Kircke 1768« og i midten et grevekronet alliancevåben for Reventlow og Holstein-Ledreborg; på randen to små, utydelige mestermærker. Tvm. 50,5 cm.

Dåbskande af plet, fra 1940.

Prædikestol (se fig. 8) i renaissance fra 1594, ifølge et nu forsvundet årstal (præsteindb. 1756). Stolen stammer fra samme værksted som Stokkemærke og Købelev prædikestole (s. 461 og 506) og svarer nøje til den sidstnævnte. Fire storfelter med evangelistfigurer i nicher og på hjørnerne kvindelige hermer samt ved trappen en nyere, glat pilaster med deform, joniserende kapitæl. De brede volutprydede hængestykker, der går sammen i hjørnerne, er bevarede, og i det ene frisefelt står navnet »Otto Christia(n)i pastor« [sognepræst Otto Christensen, afsat 1597] med versaler, mens indskrifterne i de andre felter er skåret bort. Stolen, der 1755 flyttedes til sin nuværende plads på nordvæggen, bæres af en buet smedjærnsarm med to påheftede sidevolutter. Opgangen

er fra o. 1850. Himlen, som er samtidig med stolen, er seksidet og smykket af tandsnit- og æggestavgesims, topstykker med volutter og englehoved samt under loftet et sekskantet felt i ramme med æggestav.

Staffering i brunt med guld, som altertavlen, og rimeligvis fra 1854. I postamentfelterne frakturindskrifterne: Mark. 2, 17, Luk. 11,28 og Johs. 12,48. I 1756 skal stolen ifølge præsteindb. have haft årstallet 1594 og indskriften: »Denne formaling bekostede disse efterskrevne dannemænd, hr. Otto Christensen sognepræst, Laurs Madssen kirkeværger etc. dannemænd«.

Stolestader, nyere, rimeligvis fra 1854 (syn).

†*Stolestader*. 1741 bekostede grev Reventlow nye stole overalt i kirken (præsteindb. 1755); men 1756 flyttedes stolene ud af tårnrummet, da den Reventlowske begravelse indrettedes⁷, og samtidig opsattes kvindestole på gulvet og mandsstole på et lægter i kapellet (præsteindb. 1756).

Vægskab fra o. 1600—50, af fyr. Døren har et smalt højkantfelt i listeramme, karmene felter i spinklere profiler, to på hvert rammestykke. Hængsler og lås nyere. Hvidmalet. I apsidens nordvæg.

Pulpitur fra 1833(?) (sml. †orgel nr. 2), båret af fire hel- og to halvsøjler af støbejern med kannelurer og akantusranker foroven. I kirkens vestende.

†*Pulpiturer*. 1756 nævnes et lægter i kapellet til mandsstolene (se ovenfor), og 1768 skal kirken have fået et smukt udskåret lægter fra gravkapellet til prædikestolen samt et orgelpulpitur over våbenhusindgangen. 1854 fjernedes pulpiturerne⁸.

†*Orgler*. 1) 1741 skal kirken have fået et orgel bekostet af grev Reventlow¹², og 1776 omtales et på syv stemmer¹³. 2) 1833 fik kirken et nyt orgel over portalen til gravkapellet⁸.

Pengeblok fra 1600'rne, af eg, jernbunden, 70 cm høj. På foden beslag i form af liljer. I midtergangen.

†*Pengetavle* og to †*klingpunge*, nævnt 1690¹⁰.

†*Præsterækketavle*, ophængtes ifølge præsteindb. 1756 på bekostning af sognepræsten C. Wiinholt og fjernedes 1854⁸.

Maleri. Portræt af sognepræsten H. L. Møller, død 1911. Olie på lærred i forgyldt ramme. På sydvæggen.

Lysekrone (fig. 9) i sen-renæssance fra o. 1635; et stort, smukt arbejde. Stang med meget stor hængekugle, profileret knop og øverst en stor flakt ørn. Otte nedhængende lysearme adskilt af prydbøjler, hvoraf de to bærer en skægget mandsling, mens resten har vaser. Over lysearmene er fire bruskknudrede bøjler, der foroven er fæstet til stangen. Samtidig ophængning i jernstænger,, hvoraf den nederste er smykket med s-bøjler.

Kirkeskib, skonnertbrig »Madsine. Thurø«, nyere.

†*Tårnure*. 1690¹⁰, 1776¹³ og 1883¹⁴ nævnes sejerværker i tårnet.

Klokker. 1) 1837. Om halsen under palmetbort firliniet versalindskrift: »Ikkun i Christo er veien og sandheden og livet. Ev. Joh. 14,6. Frelser! vær tilstede i kirke, i skole og i hver huuslig kreds og styrk os til mere og mere at dyrke Gud i aand og i sandhed«; samt årstallet 1837 over palmegrene. Over slagringen: »Omstøbt paa Frederiksværk af F. W. Löschenkohl«, Tvm. 88 cm.

2) 1837. Om halsen akantusbort og firliniet versalindskrift: »Grev Christian Ditlev Reventlow lod kirkeklokkerne i Horslunde omstøbe i det fjerde aarhundredes første aar efter Luthers kirkereformations indførelse i Danmark. Store Lutherus, dierve kæmpe i lysets sag! Ogsaa fremdeles skal mørket vige for et stedse tiltagende lys, saalænge vi begiere at oplyses af ham, det sande lys som oplyser hvert menneske, der kom til verden. Ev. Joh. 1,9«. Over slagringen: »Omstøbt paa Frederiksværk af F. W. Löschenkohl«. Tvm. 118 cm.

1876 nævnes kun een klokke (nr. 2), mens nr. 1 opføres under Nordlunde.

†*Klokker.* 1—2) Den ene på tre skippund, syv lispund (536 kg), den anden på et skippund, fire lispund (192 kg), afleveredes ved klokkeskatten 1528.

3) Fra 1619, med indskriften: »Denne klokke er støbt til Guds navns ære og forfremmelse udi Horslunde kircke og var da hr. Anders Sørensen sognepræst, Anders Olafsen sognefoged, Oluf Erickssen og Niels Povelssen kirkeværger, Ao. 1619 M.M.W.F.« (præsteindb. 1756).

4) Nævnt 1690¹⁰.

5) Fra 1700, støbt af Frederick Holtzman, København, med indskriften: »Hans Excellence høyædle og welbaarne herre, hr. Peter Brandt til Pederstrupgaard, ridder, hans kongl. Mayts. til Danmarck og Norge velbetroede geheime-raad med sin høyædle og velbaarne frue Abigael Maria von Stöcken. Me fecit Friderich Holtzman Hafniæ d. 20de november 1700« (præsteindb. 1756).

1837 omstøbes de revnede klokker (syn).

GRAVMINDER

Gravsten. 1) O. 1631, over sognepræst [Anders] Sørrensen til Horslunde, provst i nørre herred. Grå, gotlandsk kalksten, 200 x 115 cm, med næsten udslidte reliefversaler på skrifttavle, der flankeres af vingede kvindefigurer i profil med kroppen endende i spiraler. Nederst to kartoucheskjolde med bomærker og initialerne A.S.S. og L.H.D., for sognepræsten og hans hustru, Elisabeth Hansdatter¹⁵. Over tavlen et kvadratisk opstandelsesrelief, indrammet af kartouche, som på siderne holdes af englebørn og foroven kronet af et kranium i volutramme. I hjørnerne er cirkler med evangelisterne siddende ved skrivepulte og langs randen religiøs indskrift på latin med reliefversaler. Indmuret i våbenhusets nordvæg.

2) O. 1640, over [An]ders Baadsøn, bekostet af hans hustru Anne Pete[rs datter]. Rød, ølandsk kalksten, 172 x 116 cm, med stærkt udslidte relieffer og indskrifter (reliefversaler). På den øverste halvdel af stenen er et opstandelsesrelief i oval ramme flankeret af Troen med kors og Håbet med anker og på nederste halvdel et stort ovalt felt med gravskriften. I indskæringerne mellem de to felter er der to modvendte englehoveder. I hjørnerne cirkler med evangelisterne og deres symboler og mellem de nederste to udslidte bomærkeskjolde med initialerne A.(?)B.S. og A.P.D. med en maske imellem. Religiøs randskrift, Johs. 11. Indmuret i våbenhusets østvæg. Fra samme værksted som gravsten nr. 35 i Maribo (s. 80).

3) 1600'rne. Kalksten, ca. 200 x 150 cm, med englehoveder i hjørnerne. Indskriften udslidt. Fundet 1950 ved gravning på kirkegården, nord for kirken.

Begravelseskapel (fig. 7) for slægten Reventlow, indrettet 1755 i tårnrummet (se bygning, s. 552). Mod kirken er kapellet lukket med en fløjdør af gitterværk skåret i træ. Hver fløj består af otte spydstager, der forneden går gennem et postament med akantuslister øverst og nederst. Spyddodderne, der er formede som flammer over liljeagtige volutter, danner den nedre halvdel af en oval. Døren indfattes af en portal, der bærer en fladbuegavl med knækket gesims. I gavlfeltet står følgende indskrift med gylden fraktur på sort: »Heic stirps illustrissima Reventlov & Bothmer. Morte separata morte colligenda. Ab anno MDCCLV cura comitis illustr(issimi) G D de R« (»her hviler den berømte slægt Reventlow og Bothmer. Adskilt ved døden skal den igen samles i døden. Indrettet 1755 af den berømte greve Christian Ditlev af Reventlow«).

I begravelsen står følgende *kister*. 1) 1744, Christian Friderich, greve af Reventlow og Christians Sæde, født 23. sept. 1743, død 26. febr. 1744. Rokokoprofileret, sortmalet barnekiste med oval blyplade på det profilerede låg. Gravskrift og vers med fordybet skriveskrift.

2) 1746, Christiana Benedicta, comtesse af Rewentlau og Christians Sæde, født 22. juli 1745, død 11. aug. 1746. Omtrent som foregående, men lidt større.

3) 1754, Grevinde og frue, fru Johanna Friederica Sophia, født friherreinde af Bothmar, gift grevinde af Rewentlau og Christians Seede. Født 26. aug. 1718 i Copenhagen, gift 11. febr. 1737 med grev Christian Detlev, greve af Rewentlau og Christians Seede og død 17. april 1754 på det fyrstelige residensslot i Plöen, uforløst i sit svangerskab, efterladende tre grever og en komtesse ud af seks børn. Rokokoprofileret, sortmalet kiste på løvefødder. På låget en stor firkantet sølvplade med grevekrone og palmegrene samt gravskrift og vers på tysk med graveret fraktur.

4) 1775, Christian Detlev, greve af Reventlow og Christiansæde, baron af Brahetrolleborg, ridder af elefanten etc., født 10. marts 1710, død 30. marts 1775. Rokokoprofileret, sortmalet kiste på løvefødder med en svær, oval,

forgylt kisteplade med gravskrift (versaler) på latin i krans af løv og agern. Under pladen rester af læder.

Sarkofag (se fig. 7) o. 1792. Charlotte Amalie, grevinde Reventlow, født comtesse Holstein Lædreborg. Sarkofag af gråt, sortflammet, norsk marmor med vaser i relief på langsiderne og alliancevåbnet Reventlow-Holstein i hvidt marmor for fodenden. På låget cirkelrund, hvid marmorplade med gravskrift af fordybet, forgylt fraktur og versaler sat af grevindens »ungdoms første ledsagerinde« Mariane Duguay.

†*Kister*. I kapellet stod tidligere endnu tre barnekister, som 1822 bragtes ud på kirkegården i familiegraven¹⁶.

Kirkegårdsmonumenter. 1) 1790. Rød ølandsk kalksten, 76 x 41 cm, med fordybede versaler. Stenen er indmuret udvendig i skibets sydmur under østvinduet over det begravelsessted, som er indrettet for præstegården i Horslunde 1790 af sognepræsten A. Møller.

2) O. 1819 over Hans Frieboe Garde, død 1819. Rektangulær, hvid marmortavle, 53 x 93 cm, med fordybet fraktur. Indmuret i sydkapellets østmur.

Gravsted, nordøst for kirken, tilhørende slægten Reventlow. Gravstedet består af en lav gravhøj overgroet med vedbend, hvorpå følgende monumenter findes:

1) O. 1820. Christian, greve af Stolberg, amtmand i Reinbek Tremsbittel og Trittau og siden 1800 ejer af Windeby gods ved Eckernførde, hvor han døde 1. jan. 1820. Han var gift med Luise Frederike Reventlow (gravsten nr. 3). Hvid marmorplade i profileret sandstensramme, 148 x 94 cm, med lang gravskrift med fordybede versaler. Nordligst i højen.

2) O. 1822. Frederike Luise Sophie Charlotte von Beulwitz, datter af geheimeråd Beulwitz, født 1. juni 1747 i Oldenborg, gift 1774 med C. D. F. greve af Reventlow og død 1822. Hvid marmorplade med smuk gravskrift af fordybede versaler indrammet i fælles ramme med hendes ægtefælles gravsten (nr. 4), bestående af marmor med egeløv, hvori er kors, hjerte og anker.

3) O. 1824. Luise Frederike Reventlow, en søster til C. D. F. Reventlow, gift med grev Christian Stolberg (gravsten nr. 1), som hun overlevede, og død 1824 i sit 80. år på Pederstrup, hvor hun tilbragte sine sidste leveår hos broderen. Hvid marmorplade i profileret sandstensramme, 148 x 94 cm, med gravskrift og vers af fordybede versaler. Ved siden af nr. 1.

4) O. 1827. Statsminister Christian Ditlev Frederik, greve af Reventlow, født 11. marts 1748, død 11. okt. 1827. Gift i 48 år med F. L. S. C. von Beulwitz (12 børn, hvoraf 9 overlevede dem). Hvid marmorplade med fordybede versaler i fælles ramme med hustruens gravsten (nr. 2).

5) O. 1844. Frederik Ernst Detlef, greve af Reventlow, født i London 2. juni 1842, død sammesteds 14. dec. 1844, og faderen Frederik Detlef, greve af

Reventlow, minister i England, født 25. nov. 1791, død i Glasgow 6. okt. 1851. Sandstensstele med indfældede marmorplader og kors foroven. Gravskrift med fordybede, sortmalede versaler, faderens på stelens forside, sønnens på bagsiden. På kirkegårdens nordøstlige del.

KILDER OG HENVISNINGER

Synsprotokoller for nørre herred 1829—48 og for vestre provsti 1849—61; provsteprotokol 1685—1829; herredsbog 1571 (provstearkivet, LA). — Jordebøger, Herredsbøger m. in. 1568—1717 (stiftsøvrighedsarkivet, LA). — Pederstrup arkiv (B IV, A IV 1—3). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen og C. Engelhardt 1876, E. Rothe 1910 (kalkmalerier), Aa. Roussell 1941, C. A. Jensen og O. Norn 1948.

¹ Repertorium I. R. III, 836. ² Frederik I.s Registranter s. 120; Suhms Saml. II, 2, 87. ³ Fortegnelse og diverse Dokumenter vedkommende Kirker og Sognekald, 1666 (RA). ⁴ Haugner: Lollands nørre Herred s. 215. ⁵ Rhode I, 79 og 230. Optegnelser i Dansk Folkemindesamling. ⁶ Haugner s. 214. ⁷ Personalhist. Tidsskr. 8. R. V, 29 f. ⁸ Haugner s. 211. ⁹ Pederstrups godsarkiv B IV, A IV 1—3. ¹⁰ Jordebøger, Herredsbøger m. m. ¹¹ Provsteprotokol. ¹² Larsen: Laaland Falster I, 74. ¹³ Rhode I, 231. ¹⁴ Larsen s. 73. ¹⁵ Wiberg: Dansk Præstehistorie I, 686. ¹⁶ Haugner s. 213.

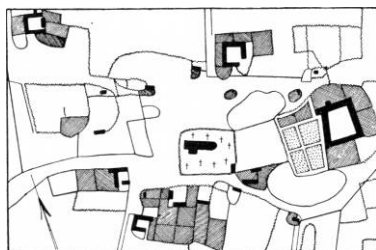

Fig. 10. Horslunde. Uden årstal.